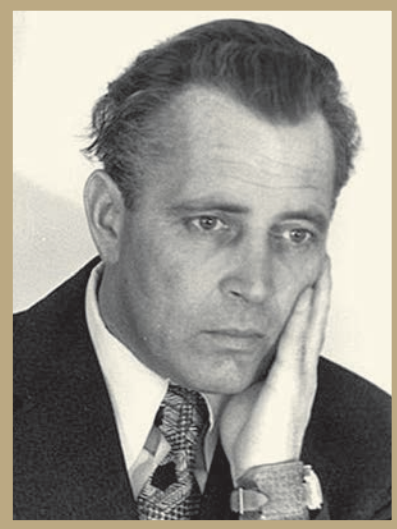

Коли згасає усмішка фортуни

Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Роман АНДРІЯШИК (на знімку) дебютував несподівано, гучно, повносило. Заявив про себе не збіркою новел чи учнівською повістю, а широкоформатним історичним твором «Люди зі страху». Надрукував його журнал «Дніпро». Це й нині сприймається як виняток, а не закономірність. Сталася неочікувана літературна подія 1966 року. Тодішній головний редактор часопису, вже авторитетний письменник Юрій Мушкетик згадує, як уся редакція захоплена перечитала осяжний – сотні сторінок! – рукопис практично невідомого автора.

63

Коли познайомилися з ним (народився 9 травня 1933 року в селі Королівка Борщівського району Тернопільської області в родині мельника, навчався на фізико-математичному факультеті Чернівецького університету, а потім заочно закінчив Львівський державний університет, де здобув фах журналіста), то замиливалися і своєрідною чоловічою вродою, і самобутньою мовою знаного публіциста, але ще нікому не відомого прозаїка. Багатовимірний роман був присвячений Першій світовій війні, хоча йшлося в ньому не лише про давні події. Автор із великою (дивовижною для дебютанта) майстерністю розкрив складний внутрішній світ українця, який вимушено захищав інтереси Австро-Угорської імперії.

Уже сьогодні Герой України Юрій Мушкетик розважливо розповідає про те, як редакція вирішила «підстрахуватися»: звернулася до Михайла Стельмаха з про-

ханням написати вступне слово до журнальної публікації, а коли той відмовився, після довгих роздумів та вагань, усе ж таки винесла на читачський суд багатобарвне історичне полотно. Твір мав оглушливий успіх. На успіх заповідалося й тоді, коли часопис «Прапор» (1969, №№ 8–9) опублікував «Полтву» – новий історичний роман окриленого славою прозаїка. Читачі зустріли твір прихильно, та офіційні літературні кола піддали його нещадній критиці. Автор змушений був рятуватися втечею в так звану виробничу, фактично кон'юнктуру, прозу. Присилуване талановите перо вимережило анемічні сторінки романів «Кровна справа» (1978) та «Сад без листопаду» (1980), життєві й творчі негаразди непомітно випивали природний хист, на повну силу заявлений у вершинному дебюті «Люди зі страху» та його своєрідному продовженні – романі «Додому нема вороття» (1976). Докорін-

но перероблена «Полтва», яка стала «Думною дорогою» (1982), вже не набула широкого розголосу. Автор, затиснутий у лещата соціалістичного реалізму, тривалий час творчо відмовчувався. Лише 1989 року побачив світ історико-біографічний твір «Сторонець», присвячений поетові Юрію Федьковичу. Ім'я Романа Андріяшика знову почало асоціюватися з успіхом. Але недовго. Щира усмішка фортуни пригасла, і всі дев'яності роки минулого століття постать досвідченого майстра слова ледь-ледь виднілася на тодішніх затуманених літературних обр'ях. Колишня слава не приносила й окрайця хліба насущного, натхнення навідувалося вкрай рідко, нові твори не писалися. Незавершений епос «Три хрести» став лебединою піснею прозаїка, якому так і не вдалося на повну силу реалізувати щедро відпущений природою талант. Роман Андріяшик помер 2 жовтня 2000 року, на 68-й осені життя.

День

24

травня

День святих Кирила і Мефодія, День слов'янської писемності і культури

В Україні це свято встановлено відповідно до Указу Президента України № 1096/2004 від 17 вересня 2004 року. Щорік 24 травня згадуємо святих Кирила і Мефодія – творців слов'янської писемності. Брати були православними ченцями. Слов'янську абетку вони створили у грецькому монастирі в IX столітті – близько 862 року. Новий алфавіт дістав назву «кирилиця» (від імені візантійця Костянтина, який, прийнявши чернецтво, став Кирилом, а допомагав йому в благородній справі освіти слов'янських народів старший брат Мефодій). На основі грецької було створено дві абетки – глаголицю та кирилицю. Двадцятирічна просвітницька діяльність Кирила й Мефодія відіграла визначну історичну роль. Вони заклали основи слов'янської писемності, піднесли освіту й культуру слов'ян на високий щабель.

Н. І.

